

فخستين دموکراسی

چالش اندیشه‌ای از دوران باستان | پال وودراف | بهزاد قادری - سمانه فرهادی |

چاپ سوم |

First
Democracy:
The Challenge
of an Ancient Idea

Paul Woodruff

Behzad Ghaderi,
Samaneh Farhadi

نخستین دموکراسی

چالش اندیشه‌ای از دوران باستان

پال وودراف

ترجمه بهزاد قادری، سامانه فرهادی

ویراستار: غزاله صدر

بازبینی نهایی متن: مجید رنجبر

صفحه‌آرایی: آلا شویز

مدیر هنری و طراح گرافیک: سیاوش نصاعدیان

مدیر تولید: مصطفی شریفی

چاپ سوم، ۱۳۹۸ تهران، ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۰۶-۳۸-۸

تلفن: ۰۲۸۴۲۱۷۱۷ | | bidgolpublishing.com | | www.isbn.org

تلفن انتشارات: ۲۸۴۲۱۷۱۷

فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، بین ۱۲ فروردین و فخررازی، پلاک ۱۳۷۴

تلفن فروشگاه: ۰۶۶۴۶۳۵۴۵، ۰۶۶۹۶۳۶۱۷

bidgolpublishing.com

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست

۷	پیش‌گفتار مترجم
۱۳	سخن نویسنده با خوانندگان کتاب در ایران
۱۵	تقدیم‌نامه
۱۹	پیش‌گفتار نویسنده
۲۳	فصل یک: دموکراسی و بدل‌هایش
۴۳	فصل دو: پیدایش و افول دموکراسی
۸۵	فصل سه: دوری جستن از استبداد (واز مستبد بودن)
۱۰۷	فصل چهار: همسازی
۱۳۷	فصل پنج: قانون مداری (Nomos)
۱۵۷	فصل شش: برابری طبیعی
۱۷۷	فصل هفت: خرد شهروند
۲۰۳	فصل هشت: یافتن راهکار در نبود داده‌های روشن
۲۲۵	فصل نه: آموزش و پرورش (Paideia)
۲۴۷	فصل ده: پسین‌گفتار
۲۷۳	نقشه‌ها
۲۷۵	تاریخ رخدادها
۲۷۷	شخصیت‌های این کتاب
۲۸۳	راهنمای جنگ پلوپونز (۴۳۱-۴۰۴)
۲۸۷	منابع عهد باستان
۲۸۹	کتابشناسی
۲۹۷	واژه‌نامه
۲۹۹	نمایه

پیش‌گفتار نویسنده

دموکراسی حکومتی است که تلاش می‌کند آرمان خاصی را ترویج دهد؛ آرمان حکومت از سوی مردم و برای مردم. می‌گویم «آرمان» چون فکر نمی‌کنم به تمامی در حکومتی واقعی متجلی شده باشد. از دیدگاه نظری، تعاریف دموکراسی بحث‌انگیزند و دورنمای وقوع دموکراسی در عالم واقع، برای آنان که هدفشان از رسیدن به حکومت دستیابی به منافع خاصی است، که غالباً همین گروه‌ها هم به قدرت می‌رسند، خطرناک است. بحث من در این کتاب دموکراسی به معنایی است که در آغاز در ذهن [یونانیان] شکل گرفت. اگر این موضوع بحث‌انگیز نباشد، دیگر از جنس دموکراسی نیست. اگر خطرناک نباشد، اگر از ما نخواهد تغییراتی را در ذهن مرور کنیم که وضعیت موجود را تکانی بدهد، دیگر دربارهٔ دموکراسی نیست. در فرایند نوشتن این کتاب، دموکراسی را بیش از پیش همچون مسئله یافتیم. در فصول اصلی کتاب، هفت مفهوم بنیادی نهفته در دموکراسی یونان باستان را برمی‌گزینیم و مباحث متعارف در دوران باستان دربارهٔ این مفاهیم را بررسی می‌کنیم. در بخش پسین‌گفتار نیز این پرسش را پیش می‌کشم که ربط آن مفاهیم با مفهوم حکومت در دوران ما [در آمریکا] چیست. پرسش واقعی این است که آیا برقراری دموکراسی برای ما میسر است؟ مثل ایزیدور اف. استون سخت باور دارم که باید باشد. اما مانده‌ام که چگونه. کتاب حاضر را در آتن، روی بام هتلی و خیره به آن سوی هتل، یعنی پارتنون،

معبدی شکوهمند و یادگار دموکراسی برخوردار از غنائم امپراتوری یونان آغاز کردم. اندکی دورتر و در سمت راست پارتنون، تپه‌های بلندی بودند که دموکراسی آتن در آنجا به اداره امور حکومت می‌پرداخت: تپه‌های نیکس، محلی که انجمن شهر^۱ در آن تشکیل می‌شد و جایی که همه شهروندان مرد یونانی دعوت می‌شدند، نه فقط برای رأی دادن، بلکه برای سخن گفتن. از ماه‌ها پیش به این کتاب فکر می‌کردم، زمانی که بیل مایرز اصرار می‌کرد درباره مفاهیمی که از یونان برایمان به ارث مانده بنویسم، گفته بود «مفاهیمی که کاربردشان الآن برایمان ضروری است.»

آن وقت، در یونان و با این مناظر پیش روی ام بود که دریافتم آنچه می‌خواستم برای دوستانم به سوغات بیرم عکس یا بدل گلدان یونانی نبود، بلکه همین مفاهیم بود؛ مفاهیمی که دموکراسی را برای سازندگان پارتنون جذاب کرده بودند. این مفاهیم، که آنتیان یا به آن‌ها عشق می‌ورزیدند و یا علیه‌شان می‌جنگیدند، مدام فکر آن‌ها را به خود مشغول می‌داشت و نهایتاً کارشان به ابداع روش‌های جدیدی می‌انجامید تا شاید این مفاهیم برای کل بدنه شهروندان پذیرفتنی و جذاب باشد. این مفاهیم اهدافی بودند که یونانیان آن‌ها را نشانه گرفته بودند. و هر چند در بیشتر موارد تیرشان درست به هدف نمی‌خورد، امروز همان مفاهیم باید برای ما هدف و چالش ذهنی باشند. در ابتدا، کار را با شماری از موضوعات ناهمگون آغاز کردم و به تدریج آن‌ها را در شش مقوله مرتب کردم. آن وقت، پس از نگارش پیش‌نویسی که هیچ‌از آن راضی نبودم، مقوله هفتم، یعنی همسازی را که الآن فکر می‌کنم از همه مهم‌تر است، به آن‌ها افزودم. این هفت مفهوم توأم معرف چیزی است که حامیان دموکراسی در یونان باستان بر آن بودند و برایش مایه می‌گذاشتند، و این همان چیزی است که معتقدم ما نیز امروز باید برایش مایه بگذاریم.

۱. انتخاب معادل «انجمن» برای (Assembly Ekklesia, ἐκκλησία) به این دلیل است که واژه «مجلس» غالباً در ذهن ما هیئتی منتخب و ثابت را تداعی می‌کند، حال آنکه این انجمن در فضای باز، یعنی در تپه‌های نیکس، و در هر موردی با ترکیب متفاوتی از شهروندان تشکیل می‌شد. به علاوه، دریافت‌های امروزی ما از «مجلس» این است که نمایندگان منتخب به نیابت از مردم تصمیم‌گیری می‌کنند؛ اما در آتن همه حاضران در آن انجمن و با استفاده از خرد جمعی درباره امری بحث، مشورت و تصمیم‌گیری می‌کردند. — م.

بیش از بیست سال، سرگرم کتابی زیربنایی دربارهٔ روشنگری یونان باستان بوده‌ام که در نهایت کمبودهای اثر حاضر را پر خواهد کرد. در مسیر این طرح جامع‌تر، کارم به چاپ تعدادی ترجمه و کتاب‌های دیگری کشید. کتاب‌هایی همچون رواداری: احیای فضیلتی فراموش شده (۲۰۰۱) و کتاب مشترکم با مایکل گاگارین، اندیشهٔ سیاسی یونان باستان (۱۹۹۵) که بسیاری از ترجمه‌های به‌کاررفته در این کتاب را از آن وام گرفته‌ام. بخش اعظم زمینهٔ فکری‌ام دربارهٔ این موضوع حاصل آن طرح پژوهشی است. مایکل گاگارین مطالب بسیاری دربارهٔ عصر دموکراسی آتن و متونی که اکنون آن را برای ما تفسیر می‌کنند، به من آموخت. برای معلمی او در این زمینه و برای کمک به فهم ظرایف سیاست و قانون آتن، به او بسیار مدیونم.

از بتی سو فلاورز، دیوید ریو، جان رنسنبرینک و آرج وودراف برای خواندن پیش‌نویس‌های نخستین این کتاب و سخاوتمندان در ارائهٔ پیشنهادها و انتقادات سپاسگزارم. روبر مک‌دنیل مرا واداشت که دربارهٔ اهداف حقیقی کتاب بیندیشم. فیلیپ بابیت مرا در زمینهٔ دفاع از دموکراسی به چالش کشید. مت ولنتاین و کریستینا میلر-اوخسیدا برای تحقیق دربارهٔ وضعیت دموکراسی مدرن به من کمک کردند، و کمک فکری‌شان به یادداشت‌هایم بر فصول یک و ده قوام بخشیده است. تی. اف. آر. جی. براون، استاد تاریخم در متون در دههٔ ۱۹۶۰، که با همان مهارت همیشگی‌اش بخش‌های تاریخی کتاب را خواند و اشتباهات یا کوتاه‌بینی‌های منتج از شیفتگی‌ام را تصحیح کرد، شایستهٔ سپاس ویژه است. پل بارکا و سنفورد لوینسون دربارهٔ فصل پایانی نظرات بسیار ضروری و مفیدی دادند. همچنین ویراستارم، پیتراوهلین، و نمونه‌خوانان انتشارات آکسفورد سزاوار سپاسگزاری‌اند. جیمز کالینز خط‌نگاری‌های زیبایی با کلمات یونانی را برای عنوان هر فصل طراحی کرد. از لوسیا وودراف برای شکیبایی‌اش در جریان کار فشرده‌ای که این کتاب می‌طلبد و برای همهٔ دلگرمی‌های عاشقانه‌اش عمیقاً سپاسگزارم.

فصل یک

مقدمه: دموکراسی و بدل‌هایش

دموکراسی مفهوم زیبایی است^۱: حکومت از سوی مردم و برای مردم. دموکراسی، همزمان با جلوگیری از بروز گرایش‌های پستمان، آن آزادی‌ای را وعده می‌دهد که بتوانیم ناب‌ترین توانایی‌هایمان را به کار گیریم. در دموکراسی آرمانی، همه انسان‌های بالغ آزادند که نوایی سردهند، آزادند که در گفت‌وگوی نحوه سامان بخشیدن به زندگی‌شان شانه‌به‌شانه هم شرکت کنند. کسی را هم آزاد نمی‌گذارند که چنان قدرت لجام‌گسیخته‌ای به هم بزند که به نخوت و اجحاف بینجامد. اما، مانند خیلِ مفاهیم زیبا، دموکراسی نیز در ذهن ما سیری دارد که تحت‌الشعاع مفاهیم بدلی‌اش است؛ مفاهیم بدی که آن قدر همانند مفهوم اصلی‌اند که به سادگی با

۱. هیچ تعریف روشن و متفق‌القوی برای واژه «دموکراسی» در دست نداریم. مطابق فرهنگ مریام-ویبستر (www.merriam-webster.com/info/03words.htm) این واژه بیشترین آمار جست‌وجوی واژه در زبان انگلیسی را دارد. همانگونه که رابرتز (Roberts) می‌نویسد: «معنای دموکراسی در انبوه مطالب سطحی که درباره‌اش نوشته‌اند گم شده است» (1994: 309 p).

عبارت به یادماندنی لینکلن «حکومت مردم، از سوی مردم و برای مردم» برای هدف این فصل نقطه آغاز خوبی است. دربارهٔ سخنرانی گتیسیبورگ لینکلن، منابع و تأثیر آن رک. به 1992 Wills. به طور کلی در این کتاب منظور از «دموکراسی» اشاره به هر شکلی از حکومت است که تلاش می‌کند معیار لینکلن را برآورده سازد و در عین حال به هفت مفهوم تعیین‌کنندهٔ این کتاب عمل کند؛ مفاهیمی که معتقد آنتیان را قریب به دو‌یست سال در پیشبرد به سوی حکومتی کارآمد به دست مردم هدایت کرده است.

برای تعریفی دقیق و مدرن از دموکراسی می‌توانید رک. به 1998, p. 38. Dahl. برای درک برخی از انواع نظریات دموکراتیک که می‌توانند در عصر ما دموکراسی قلمداد شوند، برای مثال رک. به 1999 Lijpart. Posner 2003 دسته‌بندی متفاوتی از نظریه‌های دموکراتیک را مطرح می‌کند که از مفهوم دموکراسی به مثابه رقابت منافع جانبداری می‌کند.

اصل اشتباه‌شان می‌گیریم. دموکراسی بدل‌های بسیاری دارد، اما وسوسه‌کننده‌ترین آن‌ها همان حکومت اکثریت^۱ است، و این دموکراسی نیست. این صرفاً حکومت منتخب اکثریت و برای اکثریت است. آتینان باستان که مبتکر دموکراسی بودند این درس را با گذر از کوره‌راه‌ها آموختند. پس از چند دوره مبارزات طبقاتی، آن‌ها برای وادار کردن دولت به فراگیری همه شهروندان و خدمت به منافع همگانی گام‌های عملی برداشتند. آن‌ها نزدیک به دویست سال با نظام دموکراسی وررفتند. این نظام هم نرم و روان به کارش مشغول بود تا اینکه قدرت توفنده مقدونیه آن را سرنگون کرد. اسکندر مقدونی استبداد را از پدرش فیلیپ به ارث برده بود و او نیز آن را برای جانشینانش، که نسل‌ها آن را حفظ کردند، به ارث گذاشت. این همان استبدادی بود که دموکراسی را کشت.

این کتاب درباره اندیشه‌هایی است که آتینان را در تلاش برای ساختن دموکراسی آرمانی هدایت کرد. بدون شناخت دقیق این مفاهیم، دموکراسی را خوب نخواهیم شناخت. و اگر مفهوم دموکراسی را نشناسیم، بدل‌هایش گمراه‌مان می‌کنند. انگار حتی آمریکایی‌های تحصیل‌کرده هم درباره آن شناخت درستی ندارند، چون فریفته بدل‌های آن شده‌اند و از این جهل خشنودند. وقتی از همکاران مجرب درباره دموکراسی می‌پرسم، غالباً می‌گویند دموکراسی «حکومت اکثریت» است یا با گنگی می‌گویند دموکراسی یعنی به رأی گذاشتن مسائل، به این خیال که چنین کاری آن تصمیم را دموکراتیک می‌کند. گاهی صرفاً به قانون اساسی آمریکا اشاره می‌کنند، غافل از اینکه این قوانین را کسانی نوشتند که از حکومت مردم بر مردم می‌ترسیدند و تلاش می‌کردند از آن بپرهیزند.^۲

۱. «اما حکومتی که در آن اکثریت در همه امور حکم می‌راند، نمی‌تواند بر عدالت استوار باشد، گیرم در همان سطحی که مردم آن را درک می‌کنند.» نقل از تورو (Thoreau) در مقاله «نافرمانی مدنی».
۲. این ترس‌ها بیشتر در میان فدرالیست‌ها دیده می‌شوند و مادیسون (Madison) آن‌ها را در فدرالیست شماره ۱۰ با وضوح بیشتری بیان می‌کند. مخالفان قانون اساسی بیشتر موافق دموکراسی بودند. تامس پین در ۱۷۹۲ می‌گوید: «آنچه آن مینیاتورش بود، آمریکا در مقیاس بزرگش خواهد بود.» به نقل از Columbia, Mo. 1999. هر آنچه را مایه شکست یونان باستان و تجارب زنسانس ایتالیا در حکومت مردمی می‌پنداشتند، ←